

Jarní lužní krajina

Vítejte v chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví, v krajině lužních lesů a temných, bahnem vonících říčních vod řeky Moravy, nejmohutnějšího moravského toku meandrujícího v mocných vrstvách štěrkopísku a povodňových hlín v široké nivě mezi Mohelnicí a Olomoucí. Vítejte v labyrintu starých i nových koryt, propojených říčními rameny, opuštěnými řečišti a tůňemi, z něhož vystupují mírně zvlněná pahorkatina Doubrava a výrazný vápencový vrch Třesín, v jehož nitru se skrývají Mladečské jeskyně s největší hadí jeskyní v Evropě.

Meandry Moravy

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Litovelské Pomoraví byla vyhlášena v roce 1990 na rozloze 96 km². Zaujímá úzký 3–8 km široký pruh lužních lesů a luk podél řeky Moravy mezi Mohelnicí a Olomoucí. Největší moravská řeka se územím proplétá starým geologickým podložím Českého masívu, Mohelnickou brázdou a na východě vtéká do Hornomoravského úvalu. V severní části CHKO je niva na levém břehu Moravy lemována pahorkatinou Doubravou, tvořenou drobami a břidlicemi a na břehu pravém vápencovým Třesínem. V tomto vrchu vznikly zpřístupněné Mladečské jeskyně známé více archeologickými nálezy než krápníkovou výzdobou.

K největším klenotům střední Moravy patří zachovalé lužní lesy, ve kterých kdysi dávno žili mohutní zubři a pratuři. V pravidelně a dlouhodobě zaplavovaných místech, kam voda ukládá živinami bohaté sedimenty, roste **měkký luh** s jasany, vrbami a s topolem černým. Kde záplavy dosahují jen občas se nalézá **tvrdý luh** s dubem letním, lípou a jilmu. Příchod jara ohlašují porosty kvetoucích sněženek a bleudulí, které střídají křivátce, dymnivky, sasanky, prvosenky a zapalice. Po nich pak rozkvétá česnek medvědí, později nastupuje bujná letní vegetace s kopřivami a chmelem otáčivým.

Litovelské Pomoraví patří k nejvýznamnějším územím ve střední Evropě pro zachování společenstev **periodických tůní**, ve kterých žijí neobvyklí lupenonoží korýši – žábbronožka sněžní a listonoh jarní. Jednu z nejpočetnějších populací na Moravě má v CHKO kriticky ohrožený motýl jasoň dymníkovy. Na vlhkých loukách létají v létě ohniváči černočární a silně ohrožení modrásci bahenní. V řece Moravě žije 30 druhů ryb. K nejčastějším patří jelec tloušť, ostroretka stěhovavá a parma obecná. Lužní krajina je pravým rájem pro obojživelníky a ptáky. Na štěrkovitých náplavech v řece usedá na hnízda vzácný kulík říční. Ve strmých březích řeky si vyhrabává nory ledňáček říční.

Nejznámějším živočichem zde je **bobr evropský**, který byl v minulosti vyhuben ve většině Evropy. Současná populace v CHKO čítá 200–250 jedinců. Vzácně ho lze spatřit, mnohem častěji jsou k vidění stopy po jejich činnosti – ohryzy na stromech a hráze na menších tocích.

Dub letní, maskot Domu přírody

Jsem strom a jmenuji se dub. Svoji sílu a krásu čerpám z krajiny utvořené setkáváním země a vody, vzduchu a ohně. Mými kořeny proudí voda, listů v koruně mi čechrá vítr, země se mi stala oporou a slunce je zdrojem mé potravy. Poslechni si příběh lužní krajiny, příběh lidí, kteří se zde usadili, pili čistou vodu, lovili ryby, dýchali svěží vzduch hustých lesů. Mým dřevem živili oheň, který jim byl ochranou, nadějí, místem setkávání. S mou pomocí získávali stále větší moc, byli odvážnější, rychlejší, až ztratili smysl pro míru svých věcí. Pozapomněli na prostou věc, že jejich těla a duše jsou, podobně jako my stromy, úzce spojená s přírodou a jejím tajemstvím: vodou, vzduchem, zemí a ohněm.

Dům přírody, nízkoenergetický dům

Dům přírody Litovelského Pomoraví

je návštěvnickým střediskem, které přibližuje lidem výjimečnou hodnotu mezinárodně významného mokřadu, který díky vláze utváří velkou biodiverzitu organismů na něj vázaných a umožňuje zdravý pobyt člověka v krajině, ve které žije nebo ji navštěvuje. Projděte si galerii v přírodě jen tak sami nebo se zastavte na informačním centru pro klíče od Rájské zahrady a Sluneční hory. Odhalte tajemství galerie v přírodě v jedné z pátracích her. Vybavení badatelskou taškou se vydejte na průzkum života v okolí. Přijďte na některou z akcí pro rodiče s dětmi nebo besedu. Objednejte si komentovanou prohlídku nebo celodenní výlet.

Více na www.dumprirdy.cz/dum-prirody-litovelskeho-pomoravi

Provoz návštěvnického střediska Dům přírody Litovelského Pomoraví zajišťuje Slunákov – Centrum ekologických aktivit města Olomouce, o.p.s., Horka nad Moravou, Skrbeňská 669/70, GPS 49.6419325N, 17.1997617E, tel.: 585 154 711, e-mail: info@slunakov.cz, www.slunakov.cz

Provoz informačního střediska CHKO Litovelské Pomoraví - Šargoun zajišťuje Český svaz ochránců přírody Litovel, z.s., Unčovice 138, GPS 49.6921272N, 17.1010225, tel.: 725 713 598, e-mail: csop.litovel@seznam.cz

Správu a péči o CHKO Litovelské Pomoraví zajišťuje Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Regionální pracoviště Olomoucko, Oddělení – Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Husova 906, 784 01 Litovel, tel.: 951 425 155, e-mail: litpom@aopk.gov.cz

Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky v roce 2020. ISBN 978-80-7620-062-3, 1. vydání – dotisk ©2026

Text: kolektiv autorů, fotografie: Petr Holub, Petr Jan Juračka, Jiří Šafář, Lenka Šoltysová, Petr Zajíček, ilustrace: Pavel Procházka, mapy: Jana Tomcová, grafický návrh a sazba: Zita Nielsen, Tisk: U N I P R E S S spol. s r.o., náklad: 1 000

Informační středisko CHKO Litovelské Pomoraví – Šargoun

nabízí živou expozici o včelařství s kopiemi historických skutečných i soudobých úlů. Expozici doplňují komplexní informace o přírodě, krajině a lidech v Litovelském Pomoraví, které naleznete ve speciálním interaktivním stole. 3D mapy krajiny, animace vzniku meandrů řeky Moravy, hry pro děti i dospělé a stovky fotografií doplňuje 3D film Litovelské Pomoraví. Posedět můžete v zahradě se sadem starých ovocných stromů.

Více na www.dumprirdy.cz/informacni-stredisko-chko-litovelske-pomoravi

Rájská zahrada

Sluneční hora

Informační středisko Šargoun

Víte, že...

- symbolem Litovelského Pomoraví je největší moravská řeka Morava?
- se tok Moravy větví na boční stálá a periodická říční ramena, která se místně nazývají smuhy (hanácky: smohe)?
- v periodických tůních naleznete skutečné zvířecí zvláštnosti žábbronožku sněžní a listonoha jarního?
- v lesích Litovelského Pomoraví roste vzácně i jablonoň lesní, která je jedním z předků dnešních pěstovaných jabloní?
- v Mladečských jeskyních bylo objeveno jedno z nejsevernějších, největších a také nejstarších sídlišť cromagnonských lidí z období paleolitu v Evropě?
- na Chomoutovském jezeře hnízdí naše nejmenší volavka bukáček malý?

Děkujeme Vám za ohleduplné chování k našemu společnému přírodnímu dědictví, za to, že

- táboříte a rozděláváte oheň jen na vyhrazených místech
- vjíždíte a parkujete jen tam, kde je to povoleno
- se pohybujete pouze po vyznačených cestách
- jezdíte na kolech po cestách pro cyklisty a berete ohledy na přírodu i ostatní návštěvníky
- chráníte živočichy a rostliny v jejich přirozeném prostředí
- nepoškozujete neživou přírodu a pozoruhodné památky
- odnášíte z přírody své odpadky

Tip na výlet:
Mladečské jeskyně

Na západ od Litovle se plochá krajina zvedá ve vápencovém bradle Třesín. Mladečské jeskyně vytvořila vzájemná hra vody a země. Vznikl fascinující podzemní svět, který ukrývá složitý labyrint puklinových jeskyní s krápníkovou výzdobou. Jeskyně je světově proslulou archeologickou a paleontologickou lokalitou. Již před 34 000 lety zde žili lidé cromagnonského typu. Jeskyně i s okolím zřejmě sloužila lidem jako rituální pohřebiště a prostor k uložení pozůstatků mrtvých.

Tip na výlet:
Romantická krajina v okolí Nových Zámků

V okolí Nových Zámků navazuje na komplex lužních lesů romanticky řešená krajina – Novozámecký areál, který byl v letech 1597–1945 součástí rozlehlého úsovského panství rodu Liechtensteinů, nejstarší šlechtické rodiny ve Střední Evropě. Centrem je budova zámku, postavená v roce 1690. V jeho okolí vznikl rozsáhlý krajinářský areál se souborem drobných romantických staveb – Obelisk neboli Komin, napodobenina antického chrámu Rytířská síň, Čertův most, Chrám přátelství neboli Templ, uměle upravená jeskyně Podkova. Mezi nimi byly v krajině vytvořeny daleké průhledy s využitím stromových alejí.

Tip na výlet:
Po naučné stezce Litovelské luhy

Pěšky či na kole se můžete vydat z Litovle až k jezeru Poděbrady komplexem nejrozsáhlejších lužních lesů, které se v České republice dochovaly. Stezka vede nejbohatším ekosystémem v podmínkách střední Evropy, místy, kde řeka Morava vytvořila vnitrozemskou deltu. Voda se prodírá hlavním řečištěm i bočními rameny přes padlé stromy a šterkové náplavy. Příležitostně zaplavuje i periodické tůňe a koryta. Právě po jarních záplavách, kdy se přes luhy a přilehlé louky přeženou vody z Hrubého Jeseníku a Králického Sněžníku je Litovelské Pomoraví nejpůvabnější. V letních měsících doporučujeme návštěvníkům počítat s větším množstvím komárů.

Tip na výlet:
Galerie v přírodě

Galerie přibližuje unikátní krajinu lužních lesů u Domu přírody v Horce nad Moravou. Umělecká díla Františka Skály, Miloše Šejna, Miloslava Fekara, Marcela Hubáčka na vycházkovém okruhu slouží jako místa setkání s přírodou a jsou otevřena všem prožitkům. Poklidná zákoutí, tajemná místa uvnitř staveb, klikaté cestičky, dřevěné mosty – to vše může na malou chvíli obcerstvit mysl návštěvníka. Vhodné na procházku s kočárkem nebo vyjíždku na kole.

Mladečské jeskyně

Čertův most na Třesíně

Žabronožka sněžní

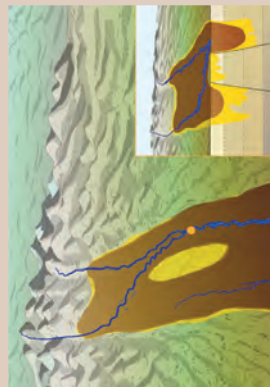

Lužní les podél řeky Moravy

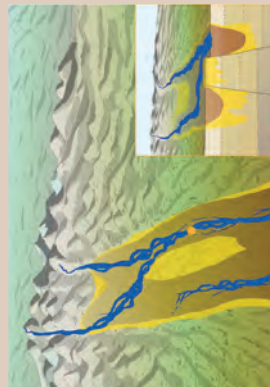

Sluneční hora

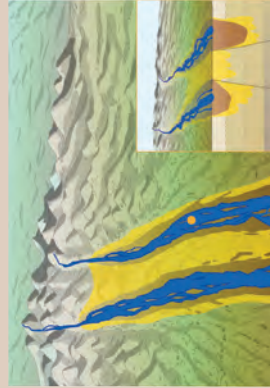
Jak vznikla řeka Morava

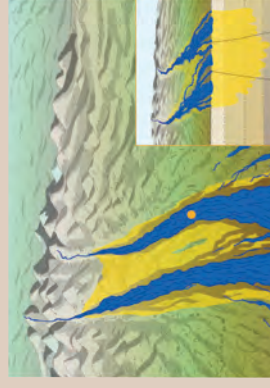
V posledních tisíciletích.
Před 5 tisíci lety doznívalo usazování šterků a začaly se ukládat povodňové hlíny. Vznikly vyvěrácí řeky z koryta příjárních záplavách. Ukládání hlín umocnil člověk vykácením lesů a zemědělskou činností.

Před 0,5 milionem let
se řeka Morava u Litovle posunula k severo-východu. Vytvořila si nové koryto, nad Olomoucí se spojila s Oskavou a společně směřovaly k Vyškovu. V místě pluvdiálního koryta Moravy byl založen tok Blatý.

Před 1 milionem let
řeku ovlivňovalo střídání dob ledových a meziledových. Odtávající voda vymítala podlaži na horách a ukládala odpávený materiál v nížinách. Vznikla tzv. přehluobená koryta s mocností sedimentů až 100 m.

Před 5 miliony let
se podél řeky uložil až 150 m mocný sled šterků, písků a jílu. Na povrch vystupují ostrůvkovitě z okolí Olomouce, Křálovce a Střelice. Řeka Morava tekla více k západu dřívejším údolím říčky Blatý.

Před 25 miliony let
řeka Morava směřovala z Králického Sněžníku k západu přes Senici k Tovačovu a ústila do zálivu moře, které zasahovalo k dnešnímu Brnu a Olomouci. Souběžně s Moravou směřovala z Hrubého Jeseníku i řeka Oskava.

ilustrace: Martin Mág Škarda

